

Alþingi
Erindi nr. P 130/240/
komudagur 11. 5. 2004

Nefndarsvið Alþingis
Austurstræti 8-10
150 Reykjavík

Laugavegi 103

105 Reykjavík

Ísland/Iceland

Sími/Tel.:

(354) 561 3560

Fax: 551 3567

E-mail:

feheyrn@ismennt.is

Reykjavík, 11. maí 2004

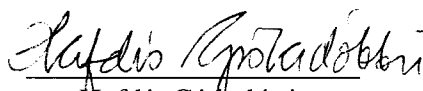
Umsögn vegna þingsályktunar um réttarstöðu íslenskrar tungu, 387. mál.

Félag heyrnarlausra fagnar umræddri þingsályktun um skipun nefndar sem fjalla skuli um réttarstöðu íslensku sem þjóðtongu og jafnframt taka til sérstakrar athugunar stöðu íslenska táknmálsins.

Félag heyrnarlausra hefur um árábil unnið að því að styrkja stöðu íslenska táknmálsins og lagt á það áherslu að það hljóti opinbera viðurkenningu. Réttarstaða þeirra Íslendinga sem eiga íslenskt táknmál sem móðurmál er óljós og réttur þeirra til þátttöku í samfélaginu er ekki skýr. Á það við um t.a.m. rétt til túlkaþjónustu vegna félagslegrar þjónustu og þátttöku, samskipti við skólayfirvöld o.s.frv.

Félag heyrnarlausra leggur áherslu á að við skipan ofangreindar nefndar verði tryggt sæti fulltrúa sem hefur þekkingu á Íslensku táknmáli og því málsamfélagi sem á íslenskt táknmál sem móðurmál.

Virðingarfyllst,
f.h. Félags heyrnarlausra

Hafdis Gísladóttir
framkvæmdastjóri

Íslenskt **táknmál**
þú hefur það í hendi þér

Alþingi
Erindi nr. Þ 130/1779
komudagur 15.4.2004

Nefndasvið Alþingis
Austurstræti 8–10
150 Reykjavík

Reykjavík, 13. apríl 2004

Umsögn um *Tillögu til þingsályktunar um að athuga réttarstöðu íslenskrar tungu.*

130 löggjafarþing 2003–2004.
Þskj. 517 — 387. mál.

Íslenskri málnefnd hefur borist bréf, dagsett 25. mars 2004, þar sem óskað er eftir umsögn um tillögu til þingsályktunar um að athuga réttarstöðu íslenskrar tungu. Málnefndin ræddi tillöguna á fundi sínum í dag og var einróma samþykkt að mæla tillögunni.

Virðingarfyllst,

Guðrún Kvaran
formaður Íslenskarar málnefndar

Alþingi
Erindi nr. Þ 130/1681
komudagur 6. 4. 2004

Nefndasvið Alþingis
Sigrún Brynja Einarsdóttir, nefndarritari
Austurstræti 8-10
150 Reykjavík.

Reykjavík, 5. apríl 2004.

Umsögn laganefndar LMFÍ um tillögu til þingsályktunar um að athuga réttarstöðu íslenskrar tungu. 130. löggjafarþing 2003–2004. Þskj. 517—387. mál.

Lögmannafélag Íslands vísar til bréfs yðar, dags. 25. mars 2004, þar sem óskað er um-sagnar um ofangreinda þingsályktunartillögu. Laganefnd félagsins hefur haft tillöguna til skoðunar og sér ekki ástæðu til að gera athugasemdir við efni hennar.

Virðingarfyllst,
f.h. laganefndar Lögmannafélags Íslands

Jóhannes Rúnar Jóhannsson, hrl.,
formaður

Alþingi
Erindi nr. þ 130/1719
komudagur 14.4.2004

ORÐABÓK HÁSKÓLANS

NESHAGA 16,
107 REYKJAVÍK
SÍMI: 525 4430
BRÉFASÍMI: 562 7242
KENNITALA: 540884-0139

Nefndasvið Alþingis
Austurstræti 8–10
150 Reykjavík

Reykjavík, 9. apríl 2004

Umsögn um *Tillögu til þingsályktunar um að athuga réttarstöðu íslenskrar tungu.*

130 löggjafarþing 2003–2004.
Þskj. 517 — 387. mál.

Orðabók Háskólans hefur borist bréf, dagsett 25. mars 2004, þar sem óskað er eftir umsögn um tillögu til þingsályktunar um að athuga réttarstöðu íslenskrar tungu. Orðabókin telur málið mjög mikilvægt og ríka þörf á að fela nefnd að kanna það og þá um leið stöðu íslenskrar tungu sem opinbers máls á Íslandi.

Í greinargerðinni er bent á að óljós staða íslensku í stjórnarskrá og almennum lögum hafi ekki komið að sök svo heitið geti. Það er rétt, en enginn veit hvað átt hefur fyrr en misst hefur og breytingar í þjóðfélaginu hafa aldrei verið jafn örar og nú. Margar Evrópuþjóðir, þar á meðal Norðurlandþjóðir, hafa vaxandi áhyggjur af stöðu þjóðtungna sinna, og sama gildir um ýmsar þjóðir utan Evrópu. Orðið „umdæmissir“ (domænetab) heyrir æ oftar í umræðum um stöðu Norðurlandamála og hafa athuganir sýnt að heil svið eru þar að flytjast yfir til ensku.

Undirrituð er nýkomin úr boði til Japan þar sem óskað var eftir því að kynnast hvernig Íslendingar hefðu farið að því að varðveita tungu sína og hvaða ráðum þeir beittu nú til þess að verða ekki undir í vaxandi áhrifum annarra tungna, einkum ensku. Þarna voru staddir fulltrúar annarra Asíulanda sem höfðu sömu áhyggjur og Japanir af þjóðtungum sínum og litu með virðingu til Íslands og Íslendinga.

En hætta steðjar einnig að íslensku. Við lifum á tímum vaxandi hnattvæðingar og þróunar í upplýsingatækni sem ekki verður snúið við, enda

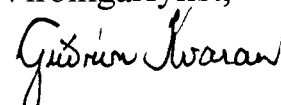
ekki eftir því að sækjast og án efa enginn sem leggur slíkt til í fullri alvöru. Því verður varla breytt að enska mun verða ríkjandi sem alþjóðasamskiptamál þjóða í náninni framtíð. Tæki og töl koma jafnt og þétt á markaðinn þar sem rituð enska og æ oftar töluð er í langflestum tilvikum stýrimálið. Hér er átt við tæki sem almenningur umgengst og notar í daglegu lífi á heimilum, í skólum og á vinnustað. Af þessu leiðir að mikilvægt er að Íslendingar haldi vöku sinni og styðji við tungumál sitt eins og tók eru á. Skýrari ákvæði um stöðu tungunnar eru því afar brýn.

Í þingsályktuninni er fyrirhugaðri nefnd einnig ætlað að kanna hvort ástæða sé til að gefa grannmálunum eða tilteknum útbreiddum tungumálum sérstaka stöðu í löggjöfinni. Orðabókin lítur svo á að mikilvægt sé að skýrt komi fram hver sé réttur hins almenna borgara til að fá texta þýdda eða skýrða á íslensku sem birtast á erlendum málum í lögum eða reglugerðum.

Nefndinni er einnig ætlað að taka til athugunar stöðu íslensks táknmáls og tungumála nýbúa hérlandis. Báðir liðirnir eru afar mikilvægir og benda má á að Íslensk málnefnd hefur stigið fyrstu skref í samvinnu við Félag heyrnarlausra um samvinnu og hún hefur einnig málefni nýbúa á stefnuskrá sinni fyrir árin 2002–2005 (www.ismal.hi.is). Undirrituð er formaður Málnefndarinnar og stýrir hópi sem er að hefja rannsókn á íslensku sem öðru máli.

Orðabók Háskólans lítur svo á að skipun nefndar til að kanna réttarstöðu íslensku sem þjóðtungu Íslendinga og opinbers máls á Íslandi muni styðja stöðu íslenskrar tungu. Þegar grannnt er skoðað mun margt koma í ljós þar sem úrbóta er þörf.

Virðingarfyllst,

Guðrún Kvaran
forstöðumaður

Til menntamálanefndar Alþingis

Reykjavík, 13. apríl 2004

**Umsögn um tillögu til þingsályktunar
Í máli 387 á 130 löggjafarþingi 2003-2004,
um réttarstöðu íslenskrar tungu**

Samtök kvenna af erlendum uppruna á Íslandi vilja gera eftirfarandi athugasemdir við tillögu til þingsályktunar um réttarstöðu íslenskrar tungu, mál 387, sem lögð hefur verið fyrir Alþingi á 130. löggjafarþingi 2003 – 2004.

Samtök kvenna af erlendum uppruna á Íslandi eru sammála flutningsmönnum tillögunnar um að þörf sé á athugun á réttarstöðu íslenskrar tungu í löggjöfinni.

Í athugasemd sinni taka Samtökin aðeins afstöðu til þess hluta tillögunnar er varðar “tungumál nýbúa” eins og kaflinn er nefndur í tillögunni.

“Tungumál nýbúa”

Gerð er athugasemd við orðið “nýbúi”. Samkvæmt nýjustu útgáfu íslenskrar orðabókar (þriðja útgáfa, aukin og endurbætt, Edda, 2002) er með orðinu “nýbúi” átt við mann “sem flust hefur til nýs lands til að setjast þar að (oftast um langan veg eða frá ólíku menningarsvæði)”. Orðið átti upphaflega að tákna útlendinga sem sest hafa að á Íslandi. Með tímanum hefur merkingin breyst og valdið því að í hugum margra merkir “nýbúi” aðeins fólk af ólíkum litarhætti.

Orðalagið “tungumál nýbúa” er auðvelt að skilja á þann veg að átt sé við sérstakt tungumál nýaðfluttra útlendinga en margir innflytjendur hafa búið á Íslandi í áratugi. Skilgreina þarf nánar hvað átt er við með áður nefndu orðalagi og má til dæmis benda á að börn innflytjenda sem fædd eru hér á landi og eru þar af leiðandi ekki aðflutt eða “nýbúar” eiga oft annað móðurmál en íslensku.

Skilgreina þarf íslensku sem annað tungumál og skoða réttarstöðu þess sérstaklega. Benda má á að þegar enska er kennd útlendingum í enskumælandi löndum er notað orðalagið “English as a second language”. Þjóðverjar kenna útlendingum “Deutsch als Fremdsprache” og áfram mætti telja. Við leggjum til að fundið verði viðeigandi heiti yfir íslensku sem kennd er fólki með annað móðurmál en íslensku, t.d. “íslenska sem annað tungumál” eða “íslenska sem erlent tungumál”.

Kennsla í íslensku sem öðru/erlendu tungumáli

Það er augljóst að til þess að aðflutt fólk á Íslandi geti tekið fullan þátt í öllum sviðum samfélagsins er nauðsynlegt að það nái góðum tökum á íslensku. Ef það tekst ekki er hætt á að önnur tungumál, eins og t.d. enska, verði samskiptatungumál þessa hóps. Ef aðfluttir ná ekki tökum á íslenskunni er hætt á að stéttaskipting myndist í samfélaginu og útlendingar verði álitnir “annars flokks” íbúar landsins. Í stefnuskrá Íslenskrar málnefndar 2002-2005 stendur “*Viljum við að innflytjendur verði virkir þátttakendur í*

íslensku samfélagi og að íslenska verði áfram ríkjandi mál í daglegum samskiptum ólíkra hópa verður þeim að standa til boða að kostnaðarlausu öflug íslenskukennsla. Að öðrum kosti er hætt á því að innflytjendur líti á íslensku sem mál valdhafans fremur en sitt annað mál og kjósi að læra það ekki til hlítar heldur leggja frekar rækt við ensku. Slíkrar tilhneigingar gætir nú þegar meðal ýmissa innflytjendahópa í Evrópu (sjá Förslag till handlingsprogram för att främja svenska språket 1999:91)."

Við leyfum okkur að taka undir þessa ályktun Íslenskrar málnefndar og vísa í þann hluta stefnuskrár hennar er varðar tungumál innflytjenda. Við teljum að stjórnvöld þurfi að móta ákveðna stefnu um íslenskukennslu til innflytjenda en benda má á að tilfinnanlegur skortur er á námskrá fyrir íslensku sem erlent tungumál. Auk þess þarf að auka skilning á mikilvægi sérhæfðar kennaramenntunar á þessu sviði.

Mikilvægt er að bæta aðgengi að íslenskunámskeiðum fyrir innflytjendur. Þau eru af mjög skorum skammti - sérstaklega úti á landsbyggðinni. Í ljósi þess að eitt af skilyrðum löggjafans fyrir ótímabundnu búsetuleyfi útlendinga er að viðkomandi hafi sótt 150 kennslustundir í íslensku þykir okkur eðlilegt að tryggð sé öflug íslenskukennsla alls staðar á landinu. Útlendingar þurfi ekki að ferðast landshornanna á milli með tilheyrandi atvinnu- og tekjumissi til að sitja íslenskunámskeið við hæfi.

Túlka- og þýðingabjónusta

Að okkar mati er nauðsynlegt að íbúar landsins sem ekki hafa náð tökum á íslensku eigi rétt á túlkabjónustu í samskiptum við yfirvöld og opinberar stofnanir. Formleg skjöl sem send eru frá opinberum skrifstofum, s.s. Félagsþjónustunni, Útlendingastofnun, sýslumannsembættum o.s.frv. ætti að þýða á móðurmál viðtakanda til að koma í veg fyrir afdrifaríkan misskilning.

Móðurmálskennsla

Sýnt hefur verið fram á að börn sem viðhalda móðurmáli sínu eiga auðveldara með að tileinka sér önnur tungumál en önnur börn af erlendum uppruna. Af þeirri ástæðu og með þá staðreynd í huga að góð erlend tungumálakunnátta íbúa Íslands er ómetanleg eign fyrir framtíð landsins, teljum við að gera eigi börnum af erlendum uppruna kleift að stunda nám á móðurmáli sínu á Íslandi. Við teljum mikilvægt að hugað sé að gæðum slíkrar móðurmálskennslu.

Fleiri eru athugasemdirnar ekki.

Virðingarfyllst,

Anh-Dao Tran, formaður stjórnar Samtaka kvenna af erlendum uppruna á Íslandi
Bakkasmári 27
201 Kópavogur

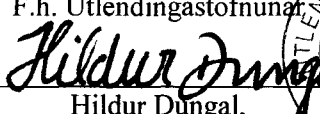
**Nefndasvið Alþingis,
b.t. Sigrúnar Brynju Einarsdóttur.
Austurstræti 8-10,
150 Reykjavík.**

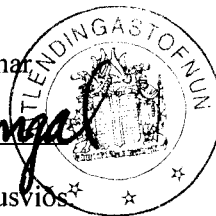
Reykjavík, 14.04.2004
Tilvísunarnr.: 2004030011

Efni: Beiðni um umsögn vegna tillögu til þingsályktunar um réttarstöðu íslenskrar tungu, 387. mál.

Útlendingastofnun barst bréf frá menntamálanefnd Alþingis, dags 25. mars sl., þar sem farið var þess á leit að stofnunin veitti umsögn vegna tillögu til þingsályktunar um réttarstöðu íslenskrar tungu.

Að svo stöddu gerir Útlendingastofnun engar athugasemdir við ofangreinda tillögu.

F.h. Útlendingastofnunar

Hildur Dungal,
Forstöðumaður stjórnsýslusviðs

Þór Vilhjálmsson lögfræðingur
Miðleiti 10, 103 Reykjavík

Alþingi
Erindi nr. Þ 130/1698
komudagur 7.4.2004

5.apríl 2004

Menntamálanefnd Alþingis hefur sent mér til umsagnar þingsályktunartilögu um réttarstöðu íslenskrar tungu, 387 mál. á þingi því sem nú stendur.

Að mínu áliti er ekki nauðsynlegt að breyta tillögunni, sem eg tel fjalla um mikilvægt málefni.

Bæði í tillögunni og greinargerðinni er vikið að tungumálum nýbúa. Ef fá á heildarmynd af stöðunni hvað þetta varðar er ástæða til að minnast núgildandi lagaákvæða sem leggja skyldur á nýbúa sem sækja um sum störf. Til skýringar get eg nokkurra reglna um heilbrigðismál. Í 3.gr. læknalaga nr. 53/1988 (með breytingu í lögum nr.116/1993) segir m.a. að læknadeild Háskóla Íslands geti, ef tilteknið útlendingar sækja um lækningaleyfi, krafist þess að umsækjendur sanni kunnáttu sína í mæltu og rituðu íslensku máli. Svipað segir í 3.gr. í tannlæknalögum nr. 38/1985 (sbr. lög nr. 116/1993). Í 4.mgr. 2.gr. hjúkrunarlaga nr.8/1974 segir, að útlendingur sem sækir um starfsleyfi skuli hafa næga kunnáttu í íslensku.

Þingsályktunartillagan fjallar um að athuga réttarstöðu tungunnar. Þar er ekki vikið að mestu hættunni sem nú blasir við og tungu okkar varðar. Það er hin sífellda og þunga sókn enskunnar að málvitund okkar. Því miður er ekki ljóst, hvernig við þessu verður spornað svo að verulegu gagni komi. Eg nefni þetta atriði þó að eg telji ekki líklegt að lagareglur geti komið að verulegu gagni.

Virðingarfyllst

Þór Vilhjálmsson

Til menntamálanefndar Alþingis